

להרוויח את הרלוונטיות

החזרת הרלוונטיות לדוח רווח והפסד: מודל מוצע לטיפול מתודולוגי ב־OCI ומדידת ביצועים בהתחשב בעקרון המימוש, בלי לוותר על יתרונות השווי ההוגן < אהוד לוריא, שלומי שוב

דוח רווח והפסד היה מאז ומתמיד בעל חשיבות ניכרת לגבי מרבית הישויות המדווחות. הסיבה העיקרית לכך היא בהיותו בסיס להערכת יכולתן של הישויות לייצר רווחים בעתיד. הדבר בא לידי ביטוי בין היתר בכך שמכפילי הרווח משמשים לעיתים קרובות בהערכת שווי חברות וקביעת מחיר ברכישתן. כמו כן, במקרים רבים הנהלות מתוגמלות על פי הביצועים הנמדדים בדוח רווח והפסד, ולא מעט אמות מידה פיננסיות שנקבעות בהסכמי מימון או עבודות דירוג מסתמכות על מדדי רווחיות שוטפת.

רו"ח אהוד לוריא, לשעבר מנכ"ל ו-CFO בחברות ציבוריות. רו"ח שלומי שוב, מנהל התוכנית בחשבונאות, המרכז הבינתחומי. המחברים חברים בוועדה לכללי חשבונאות ודיווח כספי של לשכת רואי חשבון

האחר (OCI). בהתאם להצעה, דוח זה יבחן בין פריטי רווח כולל אשר ממוחזרים לרווח או הפסד לבין כאלה שלא. פירוט תמציתי של ההצעה החדשה בנושא הצגת הדוחות נמצא להלן.

עם זאת, הפתרון הוא קוסמטי בלבד והוא בגדר ניסיון להתחמק מהבעיה האמיתית. הבעיה המרכזית היא שאין כיום תשתית תיאורטית לטיפול חשבונאי ב-OCI, מה שיוצר חוסר עקביות ביחס למקרים אחרים בהם התקינה החשבונאית דורשת מיחזור של רווח כולל אחר לדוח רווח והפסד בשלב המימוש. דוגמאות לכך הן הפרשי תרגום בגין פעילות חוץ ותוצאות גידור השקעה בפעילות חוץ, החלק האפקטיבי של השינוי בשווי ההוגן של גידור תזרימי מזומנים ושינוי בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

בהתאם ל-IFRS 9 ישות יכולה לבחור מדיניות חשבונאית שונה בין פריטי השקעה שונים, כך שאפילו בדוחותיה הכספיים של ישות אחת עלול להיווצר חוסר עקביות בטיפול החשבונאי בפריטים זהים.

המגמה של IASB על רקע בעיה תפיסתית קשה זו יוצרת פער הולך וגדל בין ה-IFRS לבין התקינה בארה"ב, בניגוד גמור לתהליך ההאחדה. חשוב להדגיש, כי מדיניות FASB מחייבת למחזור בסופו של דבר לרווח והפסד את כל הסכומים שנזקפו לרווח כולל אחר.

דוגמא עכשווית ובולטת לכך, היא

דוגמאות מהתקופה האחרונה למגמה זו הן:

< רווחים והפסדים אקטואריים – בהתאם ל-19 IAS הקיים, מדיניות של זקיפת רווחים והפסדים אקטואריים ישירות לרווח כולל אחר (עודפים) ללא מיחזור, היא אחת האפשרויות בבחירת המדיניות החשבונאית. בהתאם להצעה לתיקון 19 IAS, מדיניות חשבונאית זו היא מנדטורית.

< מדידה של נכסים פיננסיים – IFRS 9 מאפשר בחירת מדיניות חשבונאית לפיה ניתן למדוד השקעה במניות לפי שווי הוגן, כאשר ההפרשים נזקפים ישירות לרווח כולל אחר, ללא מיחזור, למעט הכנסות מדיבידנדים.

< סיכון אשראי – בהתאם להצעה לתקן בנושא מכשירים פיננסיים, מדידה של התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן לרווח והפסד, תגרור זקיפה של מרכיב האשראי לרווח כולל אחר, שלא ימוחזר בעתיד לדוח רווח והפסד במקרה של רכישה עצמית.

רמז על המגמה החדשה של IASB, ניתן אף למצוא ב-IFRS for SMEs, לפיו הפרשי תרגום מפעילות חוץ שנצברו בקרן הון אינן ממוחזרים לדוח רווח והפסד במועד מימוש פעילות החוץ, בניגוד למה שנקבע ב-21 IAS. זאת, על רקע העובדה שתקן זה מקדים לאמץ שינויים חזויים בתקינה החשבונאית.

ניסיון להציע פתרון לכך שחלק מהפריטים ממוחזרים וחלקם לא, נמצא כביכול בהצעה לתיקון 1 IAS בנושא הצגת פריטים

אין עוררין, כי דוח הרווח והפסד הוא הנבחן והמסוקר ביותר בידי משקיעים, נותני אשראי, אנליסטים, התקשורת ואחרים. למרות התמורות שחלו בשנים האחרונות בדיווח על הביצועים, שכללו דרישה להצגת דוח רווח כולל, והתמורות הצפויות בעתיד לפיהם דוח זה יהיה היחיד למדידת ביצועים, הרי שהרווח למניה, כנתון חשבונאי, ימשיך להיות מחושב על בסיסו של הרווח הנקי (ההפסד) ולא על בסיס הרווח הכולל.

אין מחלוקת, איפוא, כי השמירה על הרלוונטיות של דוח הרווח וההפסד חשובה לאמון המשתמשים בדיווח, כאשר הפגיעה ברלוונטיות שלו עלולה להוביל לחיפוש של פתרונות חלופיים בדוחות כלכליים שונים והתאמות NON-GAAP.

בעשורים האחרונים החלה התקינה החשבונאית לעשות שימוש ברווח כולל אחר (OCI) ככלי לדחיית ההכרה ברווחים והפסדים מסוימים. למרות שחלפו שנים רבות מאז החל השימוש בכלי זה, טרם נקבעה תשתית תיאורטית המבחינה באלו מקרים יש לזקוף פריטים לרווח כולל אחר ובאלו לרווח והפסד, ולרווח הכולל האחר מתווסף פים מדי פעם פריטים חדשים באופן ספורדי וללא מתודולוגיה מובנית.

בשנה האחרונה אנו עדים לתופעה חדשה בתקינה הבינלאומית, בה הכנסות והוצאות נזקפות ישירות להון העצמי ולא ייכללו גם בעתיד בדוח רווח והפסד. תופעה זו מייצגת מגמה ברורה של IASB בנושא.

המקרה היחיד בעבר שנכנס לקטיגוריה חריגה זו היה מודל הערכה מחדש של רכוש קבוע. בהתאם ל-16 IAS ניתן ליישם את מודל הערכה מחדש, לפיו נזק שערך של רכוש קבוע, אם הוא חיובי, ישירות לרווח כולל אחר (קרן הערכה מחדש) ללא מיחזור לדוח רווח והפסד.

על אף שהתשתית התיאורטית למודל זה לא סופקה בעבר, ניתן להניח, כי מקורה בתפיסת שימור ההון הפיזי שאינה רואה את עליית השווי ההוגן של הרכוש הקבוע כרווח – בשונה מתפיסת ההון הפיננסי המעוגנת, שתיהן במסגרת המושגית. עם זאת יש לזכור, כי מודל הערכה מחדש בעייתי מאד מבחינה דיווחית, ושככזה כמעט ואינו מיושם על ידי החברות המיישמות את ה-IFRS.

המודל המוצע יוצר הבחנה בין הכנסות והוצאות שמומשו לבין הכנסות והוצאות שטרם מומשו. הכנסות והוצאות שטרם מומשו על פריטים לא־פיננסיים ועל חלק מהפריטים הפיננסיים, ייזקפו לרווח כולל אחר וימוחזרו לרווח הנקי (או ההפסד) בעתיד בעת המימוש. כפועל יוצא, יתרת העודפים תייצג את הרווחים שמומשו

ההצעה לתקן מכשירים פיננסיים שפירסם FASB, שבשונה מ-9 IFRS, קובע את חובת המיחזור לרווח או ההפסד של רווחים שנזקפו לרווח כולל אחר בעת המימוש של מכשירים פיננסיים שהשינוי בשווי ההוגן

של רווח כולל אחר שפורסמה במאי 2010. בהתאם לתיקון המוצע, יוצג דוח אחד על הרווח הכולל, או בשמו החדש: "דוח על רווח או הפסד ועל רווח כולל אחר", שכולל הן את הרווח הנקי (או הפסד) והן את הרווח הכולל

שלהם הוכר לרווח כולל אחר, וכן מיחזור של עלויות הנפקה של נכסים פיננסיים שנדחו לרווח כולל אחר (השימוש במונח "נדחו" מופיע במקור ומצביע על האופי שמקנים האמריקנים לרישום לקרנות דרך רווח כולל אחר) על פני חיי המכשיר כהתאמה לתשואה של אותו מכשיר.

הנפגעים מבעיה זו אינם רק המשתמשים הישירים בדיווח הכספי, כמו בעלי המניות ונותני אשראי, אלא גם משתמשים עקיפים עבור מטרות כדוגמת חוקי החברות (לעניין רווחים הראויים לחלוקה כדיבידנד), שלטוֹנות המס ואחרים. אין להקל ראש בבעיות הנובעות מהישענות על כללי החשבונאות לצורכי חלוקת דיבידנדים, על מערכת היחסים שמתקיימת כיום בחלק מהמדינות בין בעלי ההון לבין בעלי החוב.

המודל אותו אנו מציעים כולל מתוֹר דולוגיה מובנית ויוצר הבחנה בין הכנסות והוצאות שמומשו לבין הכנסות והוצאות שטרם מומשו, על בסיס הסיווג החשבוֹר־נאי של הנכס או התחייבות בגינם הוכרו. בהתאם למודל המוצע, הכנסות והוצאות שטרם מומשו על פריטים לא-פיננסיים ועל חלק מהפריטים הפיננסיים, ייקפו לרווח

כולל אחר וימוחזרו לרווח הנקי (או ההפסד) בעתיד בעת המימוש. כפועל יוצא, יתרת העודפים תייצג את הרווחים שמומשו.

המודל המוצע אינו נוגע לשאלות מדידה אלא מתייחס אך ורק לנושאי הכרה והצגה. עם זאת, המודל המוצע יכול לסייע רבות גם לשיפור ההתמודדות עם נושא המדידה. כך לדוגמא, המודל עשוי לסייע במדידת התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן, על ידי כך שהשינויים בשווי ההוגן של ההתחייבויות שנובעים משינויים באיכות האשראי (סיכון) של המנפיק יכללו בדוח על מצב הכספי אך לא ברווח הנקי (או בהפסד).

דוגמאות לרישומים לרווח כולל אחר שיש לבצע על פי המודל:
 < שינויים בשווי הוגן של נדל"ן להשִׁקָה יירשמו לרווח כולל אחר וימוחזרו לרווח והפסד בעת מימוש הנדל"ן.

< רווח ממימוש רעיוני בעלייה לשליטה בחברת־בת בשל ההכרה בנכסים בלתי מוח־שיים שנוצרו מצירוף עסקים יירשם לרווח כולל אחר. הרווחים בשל נכסים מזוהים בני פחת ימוחזרו לרווח והפסד בקצב הפחתתם והרווח בשל המוניטין רק במועד מימוש ההחזקה. באופן דומה, רווח רעיוני ביציאה

משליטה בגין ההחזקה שלא נמכרה, ייקפו לרווח כולל אחר עד למכירה בפועל.

< שינויים אקטוארים של הטבות לעוב־דים יירשמו לרווח כולל אחר, וימוחזרו לרווח והפסד בפריסה על פני שנות ההתחייבות.

הצגת דוחות כספיים

בשנים האחרונות מתנהל פרויקט משותף של IASB ו־FASB בנושא הצגת דוחות כספיים – Financial Statements Presentation. מטרת הפרויקט היא לקבוע פורמט חדש של שלושת הדוחות הכספיים הראשיים: דוח על המצב הכספי (לשעבר המאזן), דוח הרווח הכולל ודוח תזרים המזומנים, באופן שיהיה יותר שימושי למשתמשים בדוחות ובעיקר למשקיעים ונותני האשראי.

אחת ממטרות פורמט ההצגה המוצע, הצפוי להתפרסם בהצעה לתיקון IAS 1, היא לאפשר אחידות במבנה הדוחות הראשיים, אשר לצורך כך מחולקים לשישה חלקים וחלוקה משנית לקטיגוריות.

בהתאם להצעה, הסיווג לכל חלק ולכל קטיגוריה נעשה תחילה בדוח על המצב הכספי, וממנו ייגזר הסיווג בדוח על הרווח

טבלה 1: פורמט הדוחות לפי ההצעה לתיקון IAS 1

דוח על המצב הכספי	דוח על הרווח הכולל	דוח תזרים המזומנים
עסקי < נכסים והתחייבויות תפעוליים < נכסי והתחייבויות השקעה	עסקי < הכנסות והוצאות תפעוליות - ממימון - מפעילות < הכנסות והוצאות מהשקעה	עסקי < תזרים תפעולי - ממימון - מפעילות < תזרים מהשקעות
מימוני < התחייבויות מימוניות ואחרות < אקוויטי	מימוני < הוצאות מהתחייבויות מימוניות	מימוני < תזרים מהתחייבויות מימוניות < אקוויטי
פעילויות מרובות קטיגוריות	פעילויות מרובות קטיגוריות	פעילויות מרובות קטיגוריות
מיסים על ההכנסה	מיסים על ההכנסה על פעילות מתמשכת (עסקית ומימון)	מיסים על ההכנסה
פעילות מופסקת	פעילות מופסקת, נטו ממס	פעילות מופסקת
	הכנסה כוללת אחרת, נטו ממס	

ברווח הנקי (או בהפסד). המודל המוצע יוצר הבחנה בין הכנסות והוצאות שמומשו לבין הכנסות והוצאות שטרם מומשו, על בסיס הסוג החשבונאי של הנכס או התחייבות בגינם הוכרו. הטבלה שלהלן ממחישה את ההבחנה:

מומש	P&L	P&L
	OCI	OCI or P&L
לא מומש	פריט לא פיננסי	פריט פיננסי

בהתאם למודל, הכנסות והוצאות שטרם מומשו על פריטים לא-פיננסיים ועל חלק מהפריטים הפיננסיים, ייקפו לרווח כולל אחר וימוחזרו לרווח הנקי (או ההפסד) בעתיד בעת המימוש. כפועל יוצא, יתרת העודפים תייצג את ההכנסות וההוצאות שמומשו. דוגמא פרטית לשימוש במודל זה כיום, היא הטיפול החשבונאי בנכסים פיננסיים זמינים למכירה בארה"ב ובתקינה הבינלאומית לפני התיקון של IFRS 9.

המודל מתייחס כפריטים פיננסיים גם לפריטים לא-פיננסיים ש-IAS 39 חל עליהם. הטיפול בפריטים הפיננסיים ודומיהם, על פי המודל המוצע, תלוי באופיים ובייעוד שקבע להם המדווח. לדוגמא: שינוי בשווי הוגן של ניירות ערך המוחזקים למסחר ייקף ישירות לרווח והפסד, ואילו השינוי בשווי הוגן של ניירות ערך זמינים למכירה ייקף לרווח כולל אחר עד למכירתם.

היתרון המשמעותי של המודל המוצע הוא שמירה על הרלוונטיות של הרווח הנקי (או ההפסד) במדידת התוצאות העסקיות, מבלי לוותר על מדידה של המצב הכספי בערכי שווי הוגן או כל שווי כלכלי אחר.

הזקיפה מ-OCI לרווח הנקי שנובעת ממימוש (מיחזור), תתבצע לחלק הרלוונטי בדוח הרווח הנקי (החלק התפעולי, המימוני, המיסים וכדומה). על פי המודל המוצע, כל הזקיפות להכנסה כוללת אחרת ימוחזרו בעת המימוש לרווח הנקי.

וההצעה לשינוי IAS 19, וכן שצפויה הרחבת השימוש ברווח כולל אחר בעתיד.

ההצעה לתקן ליברלית למדי באשר לשמו של הדוח האינטגרטיבי, "דוח על הרווח או הפסד ועל הכנסה כוללת אחרת", ומאפשרת שימוש בשמות כמו "דוח על ההכנסה הכר-ללת" או כל שם אחר שימצא לנכון המדווח ואשר הוא רלוונטי ומשקף את מהות הדוח. בהצעה מקבילה שפירסם FASB לעדכון התקינה האמריקנית, נכלל החלק של הכללת ההכנסה הכוללת האחרת בדוח תוצאתי אחד, וביטול האפשרות להציג את הטרנזקציות של הכנסה כוללת אחרת – בדוח על השינויים בהון. אולם, בפורמט האמריקני לא קיימת החלוקה המשנית בחלק של הכנסה כוללת אחרת, משום שתקינה זו מחייבת מיחזור היתרות של הכנסה כוללת אחרת לרווח או ההפסד בכל מקרה.

ההצעה קובעת, שאת הרווח למניה יש לדווח אך ורק לגבי סיכום הביניים של הרווח או ההפסד לפני הכנסה כוללת אחרת. יחד עם זאת, את החלוקה של התוצאה בין בעלי זכויות השליטה לבעלי זכויות ללא שליטה, יש להציג גם עבור הרווח או ההפסד וגם עבור ההכנסה הכוללת.

המודל המוצע

המודל אותו אנו מציעים כולל מתודולוגיה מובנית, ויוצר הבחנה בין הכנסות והוצאות שמומשו לבין הכנסות והוצאות שטרם מומשו על בסיס הסיווג החשבונאי של הנכס או התחייבות בגינם הוכרו. בהתאם למודל זה, הכנסות והוצאות שטרם מומשו על פריטים לא-פיננסיים ועל חלק מהפריטים הפיננסיים, ייקפו לרווח כולל אחר וימוחזרו לרווח הנקי (או ההפסד) בעתיד בעת המימוש. כפועל יוצא, יתרת העודפים תייצג את הרווחים שמומשו.

המודל אינו נוגע לשאלות מדידה אלא אך ורק לנושאי הכרה והצגה. עם זאת, המודל יכול לסייע רבות גם לשיפור ההתמודדות עם המדידה. כך לדוגמא, המודל עשוי לסייע במדידת התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן, על ידי כך שהשינויים בשווי הוגן של ההתחייבויות שנובעים משינויים באיכות האשראי ראי של המנפיק יכללו במצב הכספי אך לא

הכולל ובודוח תזרים המזומנים. כלומר: הסיווג של הכנסות והוצאות, רווחים והפסדים, תקבולים ותשלומים יהיה בהתאם לנכסים וההתחייבויות שיצרו אותם. לישות בעלת מספר מגזרי פעילות, הסיווג ייעשה על פי השימוש בנכסים וההתחייבויות במגזר. הפורמט הכללי של הדוחות שהתגבש לקראת נייר העמדה שצפוי להתפרסם בקרוב נראה כמוצג בטבלה 1.

קטיגורית התפעול תכלול נכסים המהווים חלק מהתפעול היום-יומי של הישות והמייצרים הכנסות בתהליך שדורש שימוש במקורותיה, במילים אחרות: ליבת העסקים שלה. כל המחזור התפעולי של הישות נכלל בקטגוריה התפעולית ומזומנים יסווגו תמיד לקטגוריה התפעולית.

קטיגורית השקעה תכלול נכסים בודדים שמייצרים החזר שאינו כולל במחזור ההכנסות של הישות, ושאינן להם סינרגיה משמעותית לפעילות, כלומר: אינם בליבת העסקים שלה. החלק המימוני יכול את כל מקורות המימון של הישות, חוב ואקוויטי. החוב יכול הלוואות בזרוע ארוכה בתנאי שוק, דיבידנדים לשלם, אופציות פוט על מניות הישות, והתחייבויות לרכישת מניות הישות. קטיגוריה נפרדת בדוח התזרים ובדוח ההכנסה הכוללת תשמש להצגת עסקאות רב-קטיגוריות, שמשקפות רכישה או מימוש של נכסים והתחייבויות שמשווגים במספר קטיגוריות נפרדות בדוח על המצב הכספי. מיסים על ההכנסה יוצגו בנפרד, למעט מיסים המתחייבים לפעילויות מופסקות או הכנסה כוללת אחרת.

כחלק מפרויקט הצגת דוחות כספיים פירסם IASB במאי 2010 הצעה לתקן חלקי לשינוי IAS 1, הקובע שדוח הרווח או ההפסד וההכנסה הכוללת האחרת יאוחדו לדוח אחד. החלק של הכנסה כוללת אחרת יפוצל לשני תתי-חלקים. האחד יכלול את הטרנזקציות שעתידות להתמחזר לרווח או ההפסד, והשני – טרזקציות שלא ימוחזרו, כך שהכנסות ללתן בהכנסה כוללת אחרת מעבירה אותן להון העצמי מבלי שייקפו לעולם לרווח או ההפסד של הפירמה.

IASB נימק את פרוסום ההצעה החלקית בכך שהשימוש ברווח כולל אחר הולך ומתגבר, ומוצא את ביטויו בתקנים כמו IFRS 9

הדגמת המודל

הדגמה א': רווחים שנובעים משערוך ההחזקה הקיימת כתוצאה ממעבר לשליטה

חברה א' מחזיקה 40% מהון המניות של חברה ב' ממועד הקמתה. חברה א' אינה שולטת בחברה ב' ומיישמת את שיטת השווי המאזני. ההון העצמי של חברה ב' הוא 100 מיליון דולר ושוויה ההוגן הוא 1,000 מיליון דולר (הנח התפלגות לינארית). חברה א' רוכשת 25% נוספים מחברה ב' תמורת 250 מיליון דולר ומשיגה בה שליטה (לצורך הדוגמה יש להתעלם מפרמיית שליטה).

נניח, כי עודף השווי של חברה ב' על ערכה המאזני נובע ב-70% ממוניטין וב-30% מנכסים בלתי מוחשיים בני פחת (תקופת הפחתה ממוצעת לינארית של שלוש שנים). בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה נותרים עם 35% מהון המניות של חברה ב'. המדיניות החשבונאית של חברה א' היא למדוד זכויות שאינן מקנות שליטה בהתאם לשווי ההוגן במועד צירוף העסקים.

הטיפול כיום. בהתאם לתקינה הבינלאומית (IFRS 3R) והאמריקנית (FAS 141R), במועד השגת השליטה מיושמת תפיסת המימוש הרעיוני, לפיה חברה א' תכיר ברווח של 360 מיליון דולר (100 - 1,000 * 40%). עודף העלות במועד הרכישה מסתכם ב-900 מיליון דולר. 585 מיליון דולר מהם מיוחסים לבעלי זכויות השליטה, מהם 360 מיליון בגין 40% שהוחזקו לפני מועד השגת השליטה לראשונה ו-225 מיליון דולר בגין הרכישה הנוספת של 25%.

מתוך עודף העלות האמור, 630 מיליון דולר מתייחסים למוניטין, והיתרה בסך 270 מיליון דולר מתייחסת לנכסים בלתי מוחשיים בני פחת. בשנים הבאות תכיר חברה א' בהוצאות הפחתת נכסים בלתי מוחשיים אלו בסך 90 מיליון דולר בכל שנה [3 / (100 - 1,000) * 30%], ובסך הכל 270 מיליון דולר (כולל עבור בעלי הזכויות שאינן מקנות שליטה).

מתוך 270 מיליון דולר נכסים בלתי מוחשיים בני פחת, 94.5 מיליון דולר הם בגין חלק בעלי הזכויות שאינן מקנות שליטה בנכסים וייזקפו להון העצמי המיוחס להם ברישום רכישת השליטה. כמו כן יוכר חלק המוניטין המיוחס לבעלי הזכויות שאינן מקנות

שליטה כנגד חלקם בהון בסך 220.5 מיליון דולר (900 * 70% * 35%).

הטיפול בהתאם למודל המוצע. הרווח הרעיוני של חברה א' בסך 360 מיליון דולר ייזקף לרווח כולל אחר, מתוכו 252 מיליון דולר (70%) בגין מוניטין ו-108 מיליון דולר (30%) בגין נכסים בלתי מוחשיים מזהים. רווח כולל אחר זה ימוחזר לרווח או ההפסד באופן הבא:

א. לגבי נכסים בלתי מוחשיים – הרווח הכולל האחר המתייחס אליהם מסתכם כאמור ב-108 מיליון דולר. הוא "יופשר" לרווח או ההפסד בקצב הפחתת הנכסים הבלתי מוחשיים, דהיינו שלוש שנים בסכום של 36 מיליון לשנה. כפועל יוצא, הוצאות הפחתת הנכסים הבלתי מוחשיים יסתכמו בכל שנה ב-54 מיליון דולר (36 - 90) מתוך זה 22.5 מיליון דולר (36 - (90 * 65%)) מתייחסים לרוב ו-31.5 מיליון דולר (90 * 35%) למיעוט. ניתן לראות את חישוב הוצאות הפחתת הנכסים הבלתי מוחשיים של בעלי זכויות השליטה גם מנקודת המבט של הסכום אותו שילמו בעת השגת השליטה ללא החלק שמומש באופן רעיוני, דהיינו לא שולם בגינו (25% * 90).

ב. לגבי מוניטין – הרווח הכולל האחר המתייחס למוניטין מסתכם ב-252 מיליון דולר (360 * 70%). רווח כולל אחר זה ייכלל במדידת הרווח הנקי במועד איבוד שליטה או במקרה של ירידת ערך וייחוס רק לחלקה של חברה א'.

הדגמה ב': מרכיב סיכון אשראי של התחייבויות פיננסיות

חברה מנפיקה ב-1 בינואר 2010 איגרות חוב שערכן הנקוב הוא 100 מיליון דולר תמורת ערכן הנקוב. איגרות החוב נושאות ריבית בשיעור של 6% שמשקפת את ריבית השוק המתאימה לסיכון ומשולמת בסוף כל שנה. בתום שנת 2010, כתוצאה מהידרדרות בסיכון האשראי של החברה, מחיר השוק של האג"ח הוא 80 מיליון דולר. ריבית חסרת הסיכון לתחילת השנה ולסופה היא 2%.

הטיפול כיום אילו היה נבחר מודל השווי ההוגן. מלבד הוצאות הריבית השוטפת בסך 6 מיליון דולר, היה נרשם רווח בסך 20 מיליון דולר.

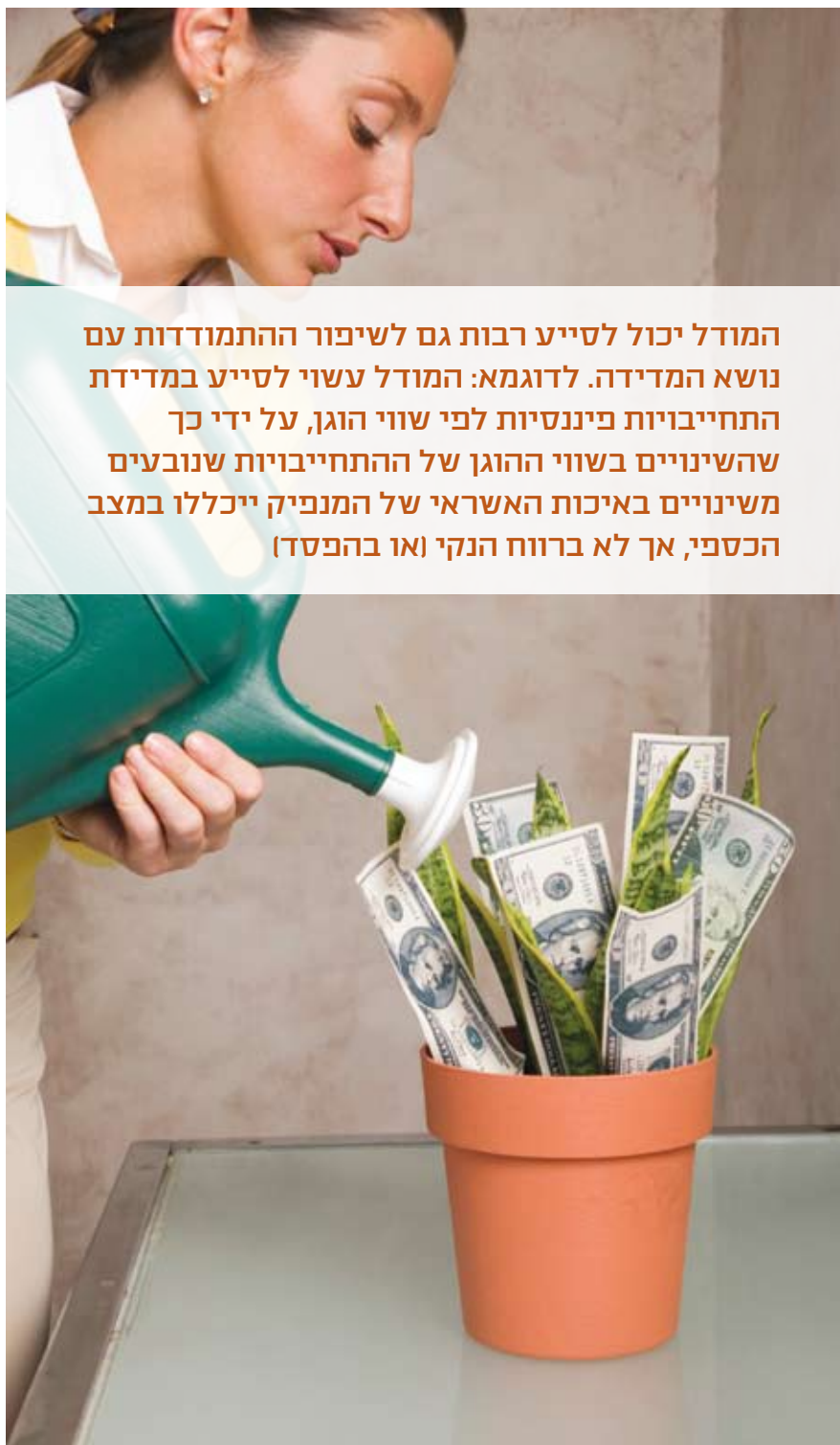
הטיפול בהתאם למודל המוצע. בנוסף להוצאות הריבית השוטפת, תזקוף החברה 20 מיליון דולר לרווח כולל אחר. רווח כולל אחר זה יופשר על פני אורך החיים של איגרות החוב בשיטת הריבית, או שיופשר לרווח הנקי אם החברה תבצע רכישה עצמית של האג"ח. מובן שהסכום שנזקף לקרן הון ימשיך להשתנות בהתאם לשינויים שיחולו במחיר האג"ח בשוק.

הדגמה ג': רווחים והפסדים אקטואריים לחברה מספר עובדים קבוע. יתרת ההתחייבות האקטוארית ל-31 בדצמבר 2009 ול-31 בדצמבר 2010 היא 100 מיליון דולר ו-120 מיליון דולר, בהתאמה. ההפסדים האקטואריים בשנת 2010 הם 5 מיליון דולר. יתרת ההפסדים האקטואריים שטרם נזקפו לדוח רווח והפסד ל-31 בדצמבר 2009 היא 15 מיליון דולר. בכל נקודת זמן העובדים צפויים לעבוד בחברה בממוצע למשך עשר שנים נוספות.

הטיפול כיום. קיימות מספר חלופות לטיפול חשבונאי, וביניהן האפשרות שער מדת להיות היחידה בהתאם להצעה לשינוי IAS 19, ולפיה ההתחייבות תימדד בהתאם לערך הנוכחי של המחויבות האקטוארית, כאשר הרווחים או ההפסדים האקטואריים ייזקפו ישירות לרווח כולל אחר ללא מיחזור לרווח והפסד בעתיד.

הטיפול בהתאם למודל המוצע. ההתחייבות נמדדת בהתאם לערך הנוכחי של המחויבות האקטוארית, כאשר הרווחים וההפסדים האקטואריים נזקפים לרווח כולל אחר עד למיחזורם. בשנת 2010 תיזקף הוצאה נוספת של 1.5 מיליון דולר, לאור מיחזור הרווח הכולל האחר (15 מיליון דולר) על פני עשר שנים. מובן שהסכום שנזקף לקרן הון ימשיך להשתנות בהתאם לשינויים אקטואריים שיחולו לאורך תקופת ההפחתה.

הדגמה ד': נדל"ן להשקעה חברה רוכשת ב-1 בינואר 2010 נדל"ן להשקעה ב-100 מיליון דולר (מחצית מיוחסת לקרקע). אורך החיים השימושיים של הבנין הוא 40 שנה. ב-31 בדצמבר 2011 השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה הוא 120

המודל יכול לסייע רבות גם לשיפור ההתמודדות עם נושא המדידה. לדוגמא: המודל עשוי לסייע במדידת התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן, על ידי כך שהשינויים בשווי ההוגן של ההתחייבויות שנובעים משינויים באיכות האשראי של המנפיק ייכללו במצב הכספי, אך לא ברווח הנקי (או בהפסד)

מיליון דולר.

הטיפול כיום. בהנחה שהחברה בוחרת במודל השווי ההוגן, היא תכיר ברווח הנקי בהכנסות משערוך הנדל"ן בסך 20 מיליון דולר.

הטיפול בהתאם למודל המוצע. החברה תכיר בכל ההכנסות משערוך כרווח כולל אחר שייזקף לקרן הון. קרן ההון תמוחר לרווח הנקי רק בעת מימוש הנדל"ן. כאלטרנטיבה, המודל גם מאפשר הכרה בהוצאות פחת בסך 1.25 מיליון דולר ($100 * 1/2 * 1/40$) ברווח והפסד ותזקוף לרווח כולל אחר 21.25 מיליון דולר ($100 - 1.25$). הרווח הכולל האחר יופשר לרווח הנקי במועד המימוש. במקרה של ירידת ערך מתחת לעלות המקורית, יזקף ההפסד ישירות לרווח והפסד.

הצעה לפורמט אלטרנטיבי להצגת דוחות כספיים

כאלטרנטיבה שהיא לדעתנו יותר רלוונטית, יותר מובנת ויותר שימושית של פורמט הדוח על ההכנסה הכוללת, אנו מציעים חלוקה וסיווג שונים מאלו המסתמנים בהצעה לתקן הצפוי של הצגת הדוחות הכספיים. לפי הצעה תנו, הדוח על הרווח הכולל יתחלק לחמישה חלקים:

רווח והפסד מעסקים מפעילות שוטפת. כל הפעילות השוטפת העסקית של הישות המדווחת, במתכונת הרגילה של סיכומי הביניים של רווח גולמי ורווח תפעולי, פחות השפעת המס הרלוונטית לחלק זה.

רווח והפסד מעסקים מפעילות שאינה שוטפת. רווחי הון שמומשו, "מיחזור" שינויים בשווי הוגן שהועברו מהרווח הכולל האחר שאינם בעלי אופי שוטף, רווחים והפסדי בעלי אופי חד פעמי וכו', וכן השפעת המס על חלק זה בדוח.

רווח והפסד מפעילות מימון יכלול את ההכנסות וההוצאות ממימון ובנפרד ההכנסות והוצאות הנובעות מהפרשי שער בשל נכסים והתחייבויות הנקובים במטבע שונה ממטבע הפעילות, בניכוי השפעת מכשירים מגדרים ובניכוי השפעת המס המתייחס.

רווח והפסד מפעילויות שהופסקו. חלק זה יוצג נטו ממס לפי המתכונת המקובלת בדיווח הנוכחי.

השימושיות, כל התנועות יוצגו בחלק של ה-OCI בכל תת-חלק, בפירוט לפי נושאים לפני השפעת המס, אשר תוצג בסכום אחד לכל הפריטים לכל התקופה המדווחת. בחלק של הרווח והפסד יוצג הסכום הרלוונטי בכל חלק של דוח הרווח והפסד לפני השפעת המס, בשורה אחת נפרדת. לחילופין ניתן להציג את השפעת המי-חזור בדוח הרווח או ההפסד כחלק מהטר-נזקציות הרלוונטיות, ולהציג פירוט שלהם בנספח לדוח על ההכנסה הכוללת, כך שיתאימו לסך הסכום הממוחזר בהכנסה הכוללת האחרת.

עות היצירה והשינוי מוצגות פעם אחת בדוח על ההכנסה הכוללת בכל תקופה, קרנות הון מול רווח כולל אחר. תנועת המיחזור מוצגת פעמיים, פעם אחת בקרנות מול ההכנסה הכוללת האחרת ופעם שנייה בעודפים מול הרווח או הפסד, כמובן בסימנים הפוכים. מאחר שהסכומים של המיחזור מופיעים פעמיים בדוח על הרווח הכולל עצמו באותה תקופה, פעם אחת כגריעה בחלק של ההכנסה הכוללת האחרת ופעם אחת כתוספת בחלק של הרווח והפסד, אין להם השפעה על סך הרווח הכולל. על פי הפורמט המוצע ולטובת עקרון

רווח כולל אחר שהוא הנטו בין זקיפות של שינויים בשווי הוגן שטרם מומשו בני-כוי שינויים בשווי הוגן שמומשו, שיוצגו כל אחד בתת-חלק נפרד עם סיכומי ביניים (ראו הסבר בהמשך). המיסים על ההכנסה בגין כל ההכנסה הכוללת האחרת יוצגו בשורה נפרדת. על פי הפורמט המוצע, את ההכנסה הכוללת האחרת יש לפצל לשניים: רישומי "יצירה ושינוי" שהם שינוי שווי נכסים והת-חייבויות מול קרן הון דרך רווח כולל אחר, ורישומי "הפשרה" (המיחזור) שהם העברה מקרן ההון לעודפים דרך הרווח והפסד. תנר-

דוגמא לדוחות מאוחדים על הרווח הכולל

השנה שהסתיימה ב-31 בדצמבר

2007	2008	2009
10,000	10,000	10,000
6,000	6,000	6,000
4,000	4,000	4,000
400	400	400
500	500	500
200	200	200
2,900	2,900	2,900
(725)	(725)	(725)
2,175	2,175	2,175
100	100	100
1,250	1,250	1,250
700	700	700
(370)	(370)	(370)
1,480	1,480	1,480
-----	-----	-----
3,655	3,655	3,655

פירוט לפי פונקציונליות

א. פעילות עסקית שוטפת:

הכנסות	10,000
עלות המכר	6,000
רווח גולמי	4,000
הוצאות מכירה ושיווק	400
הוצאות הנהלה וכלליות	500
הוצאות (הכנסות) אחרות – נטו	200
רווח מפעולות	2,900
מס הכנסה על רווח תפעולי	(725)
רווח מפעולות שוטפות לאחר מס	2,175

ב. פעילות עסקית שאינה שוטפת:

רווחי הפסדי הון	100
מיחזור מרווח כולל אחר *	1,250
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות	700
מס הכנסה	(370)
רווח מפעילות שאינה שוטפת	1,480

סה"כ רווח מפעילות עסקית

הפרשי שער בגין נכסים והתחייבויות הנקובים במטבע שונה ממטבע הפעיל לות ישויכו לחלק המימוני של הדוח, אם כי אפשר בהחלט לשקול לכלול אותם בחלק של הפעילות שאינה שוטפת, מאחר שיש להם אופי דואלי. מחד הם מהווים רווחי או הפסדי הון בשל שינוי בשערי המטבעות, ומאידך הם

מיסים שוטפים למיסים נדחים. יחד עם זאת, גישה זו אינה מהותית להצגה ואנו לא פוסלים, מטעמים פרקטיים, את הגישה של ריכוז כל הוצאות המס ביחד לאחר חלק המימון בדוח, והפרדתם רק לחלקים של פעילויות מופסקות ורווח כולל אחר.

על פי המודל, מיסים על ההכנסה יוצגו בנפרד בגין כל חלק של הדוח על הרווח והפסד, בשל שיעורי מס שונים ובשל השונות של השפעת המס על כל אחד מחלקי הדוח על הרווח הכולל. בביאור מיסים על ההכנסה יתווסף סעיף שמפרט ומסכם את סכומי המס מהדוח על ההכנסה הכוללת, תוך הפרדה בין

ג. פעילות מימון:

600	600	600	הכנסות מימון
(500)	(500)	(500)	הוצאות מימון
0	0	0	הפרשי שער
25	25	25	מס הכנסה
75	75	75	רווח מפעילות מימון

רווח נקי לתקופה מפעולות מתמשכות

700	700	700	ד. רווח מפעילות שהופסקה נטו ממס
4,430	4,430	4,430	רווח נקי לתקופה

ה. רווח כולל אחר:

שינויים בקרן הון:

900	900	900	שינוי בשווי של נדל"ן להשקעה
1,000	1,000	1,000	שערוך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה
100	100	100	רווחים (הפסדים) אקטואריים
150	150	150	שינוי בקרן הון מהפרשי תרגום
(300)	(300)	(300)	מיסים על ההכנסה
1,850	1,850	1,850	סה"כ ביניים כניסה לקרנות

העברה לרווח והפסד:

(650)	(650)	(650)	רווח מנדל"ן להשקעה שמומש
(550)	(550)	(550)	רווח ממימוש ניירות ערך זמינים למכירה
(50)	(50)	(50)	רווחים (הפסדים) אקטואריים
(1,250)	(1,250)	(1,250)	סיכום ביניים יציאה מקרנות לפני מס
200	200	200	מיסים על ההכנסה
(1,050)	(1,050)	(1,050)	סה"כ ביניים יציאה מקרנות
800	800	800	סה"כ הכנסה כולל אחרת נטו

סך הרווח כולל לשנה

5,250	5,250	5,250	
--------------	--------------	--------------	--

היתרון המשמעותי של המודל המוצע הוא שמירה על הרלוונטיות של הרווח הנקי (או ההפסד) במדידת התוצאות העסקיות, מבלי לוותר על מדידה של המצב הכספי בערכי שווי הוגן או כל שווי כלכלי אחר. הזקיפה מ־OCI לרווח הנקי שנובעת ממימוש (מיחזור), תתבצע לחלק הרלוונטי בדוח הרווח הנקי. כל הזקיפות להכנסה כוללת אחרת ימוחזרו בעת המימוש לרווח הנקי

(או ההפסד) בעתיד בעת המימוש. כפועל יוצא, יתרת העודפים תייצג את הרווחים שמומשו. בכך המודל המוצע מניח את היסודות התיאורטיים למסגרת מושגית לטיפול בנושא של רווח כולל אחר.

המודל אינו נוגע לשאלות מדידה אלא מתייחס אך ורק לנושאי הכרה והצגה. עם זאת, הוא יכול לסייע רבות גם לשיפור ההתמודדות עם נושא המדידה. לדוגמא: המודל עשוי לסייע במדידת התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן, על ידי כך שהשינויים בשווי ההוגן של ההתחייבויות שנובעים משינויים באיכות האשראי של המנפיק ייכללו במצב הכספי, אך לא ברווח הנקי (או בהפסד). דוגמא נוספת, מאתגרת, יכולה להיות המדידה בשווי הוגן של נכסי חיפוש והערכה של משאבים כגון נפט וגז לרווח כולל אחר, שימוחזר לרווח והפסד בהתאם לכללי ההכרה בהכנסה.

היתרונות של המודל ברורים, והחשוב שבהם הוא הרלוונטיות מבחינת מדידת ביצועי הפירמה השוטפים על בסיס המימוש והשלמת התמונה הכלכלית מתוך הרווח הכולל, כך שאין ויתור על היתרונות העצומים שנובעים מחשבונאות השווי ההוגן. המודל משפר את יכולת ההשוואתיות גם בין פירמות שונות וגם בין תקופות שונות באותה פירמה. ●

חייבויות להשגת הביצועים המופיעים בחלקים השונים של הדוח על הרווח הכולל, נראה לנו שאין מקום לסווג את פרטי המאזן בצורה אחידה לפרטי הרווח והפסד כפי שמוצע בתקינה.

הדוח על המצב הכספי משקף צילום נקודת זמן של רגע אחד בסוף התקופה המדווחת ולא ממוצע הנכסים בתקופה, כך שהיתרון של יחסים פיננסיים אותו רוצה הוועדה להשיג, לא יתממש. אין משמעות לסיווג בנקודת זמן זו שיכולה להשתנות במהלך התקופה המדווחת. סיווג זה בדוח תזרים המזומנים הוא בעל משמעות ויגביר את השימושיות של שני הדוחות ויאפשר ההתאמה ביניהם.

הדוח על הרווח הכולל האחר בפורמט IASB מתחלק לשני חלקים: טרנז-קציות שעתידות להתמחזר לדוח הרווח או ההפסד וטרנזקציות שלא ימוחזרו והן נזקפות לעולם ישירות להון העצמי. במודל המוצע, הקובע חובת מיחזור בדומה לתקינה האמריקנית, הדוח על הרווח הכולל נחלק לשני חלקים אחרים: טרנזקציות היצירה והשינוי של קרנות ההון וטרנזקציות של המיחזור לרווח או ההפסד.

סיכום

המודל שלנו כולל מתודולוגיה מובנית ויוצר הבחנה בין הכנסות והוצאות שמומשו לבין הכנסות והוצאות שטרם מומשו, על בסיס הסוג החשבונאי של הנכס או התחייבות בגינם הוכרו. בהתאם למודל זה, הכנסות והוצאות שטרם מומשו על פריטים לא-פיננסיים ועל חלק מהפריטים הפיננסיים, ייזקפו לרווח כולל אחר וימוחזרו לרווח הנקי

תוצאה של ניהול סיכונים פיננסיים שהישות בחרה שלא לגדר.

כאשר ממומשים נכסים שנוהלה בגינם תנועה של שינויי שווי הוגן דרך OCI, יש לזקוף את יתרת ההפרש בשווי עד למחיר המימוש דרך OCI, בכדי שלא ייווצרו הפרשי שים ממימוש שיוצגו בשורה נפרדת בדוח הרווח והפסד. כלומר: בעת המימוש יש לרשום את יתרת ההפרש בשווי עד למחיר המימוש דרך OCI ולכלול אותם בסכום ה"מיחזור".

להלן ההבדלים העיקריים בין הפורמט המוצע לבין הפורמט הצפוי להתפרסם בתיקון IAS 1-:

< בחלק העסקי של הדוח, המודל שלנו מפצל בין פעילויות שוטפות לפעילויות שאינן שוטפות, בעוד בפורמט של התקינה יש הפרדה בין פעילות הליבה של העסק לפעילות השקעה שאינה בליבת העסקים. נדגים לגבי נדל"ן להשקעה. במודל שלנו יוצגו ההכנסות השוטפות מהנכס, כגון שכר דירה, בחלק השוטף, ואילו רווחי ההון במימוש הנכס (המיחזור מרווח כולל אחר) יוצגו בחלק הלא-שוטף. במודל של IASB כל ההכנסות השוטפות והשינויים בשווי ההוגן המתחייבים לנכס יוצגו באותו חלק בו הוא סווג (פעילות או השקעה).

< בהצעה לתקינה יועד בדוח חלק נפרד למיסים על ההכנסה, למעט מיסים המתחייבים לפעילויות מופסקות ולרווח כולל אחר. אנו כוללים את השפעת המיסים על כל חלק בדוח בנפרד וסיכום הביניים לכל חלק נותן מידע יותר שימושי למשתמשים, אם כי אין לכך חשיבות מכרעת מבחינת הבנת הדוח.

< ההפרדה של חלק המימון בפורמט התקינה אינה מתייחסת לכל מימון הפירמה, ולמעשה הכנסות והוצאות מימון יוצגו בכמה מקומות שונים בדוח בהתאם לסיווג הפריטים שייצרו אותם. אנו מצאנו שניסיון לפצל את המימון לחלקי הדוח האחרים לא רק שיהיה קשה לביצוע ולסיווג מבחינה פרקטית, אלא יפגע בהשוואתיות של הפעילות בין פירמות דומות הנמצאות ברמת מינוף וסיכון שונות. לתפיסתנו, חלק המימון מייצג כל מה שקשור לסיכון פיננסי ומטבעי.

< בשל השימוש באותם נכסים והת-

דוגמא לדוחות מאוחדים על הרווח הכולל

השנה שהסתיימה ב-31 בדצמבר			ביאור
2007	2008	2009	
א ל פ י ש " ה			
פירוט לפי סוג			
א. פעילות עסקית שוטפת:			
הכנסות			
7,000	7,000	7,000	מכירות מוצרים מיוצרים
2,000	2,000	2,000	מכירות מסחריות
1,000	1,000	1,000	שירותים
10,000	10,000	10,000	סה"כ הכנסות
הוצאות			
4,000	4,000	4,000	חומרים וקבלני משנה
400	400	400	סחורות קניויות
500	500	500	שכר עבודה
200	200	200	פחת והפחתות
7,100	7,100	7,100	סה"כ הוצאות
-----	-----	-----	
2,900	2,900	2,900	רווח מפעולות
(725)	(725)	(725)	מס הכנסה על רווח תפעולי
2,175	2,175	2,175	רווח מפעולות שוטפות לאחר ממש
ב. פעילות עסקית שאינה שוטפת:			
100	100	100	רווחי הפסדי הון
1,250	1,250	1,250	מיחזור מרווח כולל אחר
700	700	700	חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות
(370)	(370)	(370)	מס הכנסה
1,480	1,480	1,480	רווח מפעילות שאינה שוטפת
-----	-----	-----	
3,655	3,655	3,655	סה"כ רווח מפעילות עסקית
ג. פעילות מימון:			
600	600	600	הכנסות מימון
(500)	(500)	(500)	הוצאות מימון
0	0	0	הפרשי שער
25	25	25	מס הכנסה
75	75	75	רווח מפעילות מימון
-----	-----	-----	
3,730	3,730	3,730	רווח נקי לתקופה מפעולות מתמשכות
700	700	700	ד. רווח מפעילות שהופסקה נטו ממש
4,430	4,430	4,430	רווח נקי לתקופה

הפנקס פתוח והיז כותבת

אודן מוצע לשינוי מתכונת הדיווח הכספי במטרה לתקן את החולשות הצפויות בתוכנית IASB לשינוי IAS, בלי לוותר על יתרונות השווי ההוֹטן > אהוד לוריא ושלומי שוב < "האקצוּצ והחשבונאות", עמוד 092

לוקחים ריסק > ניהול סיכונים הוא אחת המשימות המרכזיות הניצבות כיום בפני מנהלי הכספים > אייל בן-אבי, טל שחר, ניסים מלכי < "רווח נקי", עמוד 028, עמוד 026

קבלו מושג > בית המשפט מציב בפני רשות המיסים, הנישומים והמייצגים את הדרך הראויה לנהל דיוני השגה > שלמה אביעד זיזר < "מיסים ומעשים", עמוד 076